

Marian Paździor

25 lat Ośrodka Dokumentacji Zabytków

Ochrona Zabytków 41/3 (162), 196-197

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

29 października 1987 r. odbyła się w Sali Koncertowej Zamku Królewskiego w Warszawie uroczysta sesja pt. *Dokumentacja i ewidencja zabytków w Polsce – 25 lat Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie*. Sesję otworzył dyrektor Ośrodka – prof. dr hab. arch. Wojciech Kalinowski, który przywitał zaproszonych gości. Sesji przewodniczył zastępca dyrektora Ośrodka, mgr Marek Konopka. Generalny Konserwator Zabytków, mgr Tadeusz Zielniewicz, w imieniu resortu wygłosił słowo wstępne i przekazał pismo od Ministra Kultury i Sztuki, prof. dr Aleksandra Krawczuka, adresowane do prof. dr W. Kalinowskiego. Oto treść tego pisma:

„Mija 25 lat od powołania Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie. Minister Kultury i Sztuki powierzył Ośrodkowi ważne zadanie przeprowadzenia centralnego rejestru, ewidencji i dokumentacji pomocniczej zabytków nieruchomości i ruchomych. Ośrodek wykazał pełne zaangażowanie w wykonywanie statutowych obowiązków zyskując wysoką ocenę resortu oraz instytucji i środowisk naukowo-badawczych.

Ministerstwo Kultury i Sztuki przywiązuje dużą wagę do działalności Ośrodka, gdyż gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i udostępnianie danych o zabytkach oraz wspieranie w tym względzie wojewódzkich służb konserwatorskich to podstawowe zadanie w dziedzinie ochrony zabytków. Wprowadzenie zaś najnowszych metod naukowych oraz współczesnych środków technicznych – komputeryzacji zbiorów – zasługuje na szczególne uznanie. Odbywająca się na Zamku Królewskim w Warszawie sesja na temat: «Dokumentacja i ewidencja zabytków w Polsce» stwarza możliwość podsumowania działań i osiągnięć Ośrodka Dokumentacji Zabytków.

Z okazji jubileuszu dwudziestopięcioletnia składam Panu Profesorowi i Zespołowi Pracowników Ośrodka gratulacje wraz z życzeniami wielu osiągnięć w pracy zawodowej i pomyślności w życiu osobistym.

*z upoważnienia (–)
Krystyna Marszałek-Młyńczyk*

Generalny Konserwator Zabytków wręczył zasłużonym pracownikom Ośrodka dyplomy przyznane przez Ministra Kultury i Sztuki. Odczytano listy i depesze gratulacyjne, m.in. od dr Tadeusza Polaka, dyrektora naczelnego PP Pracowni Konserwacji Zabytków.

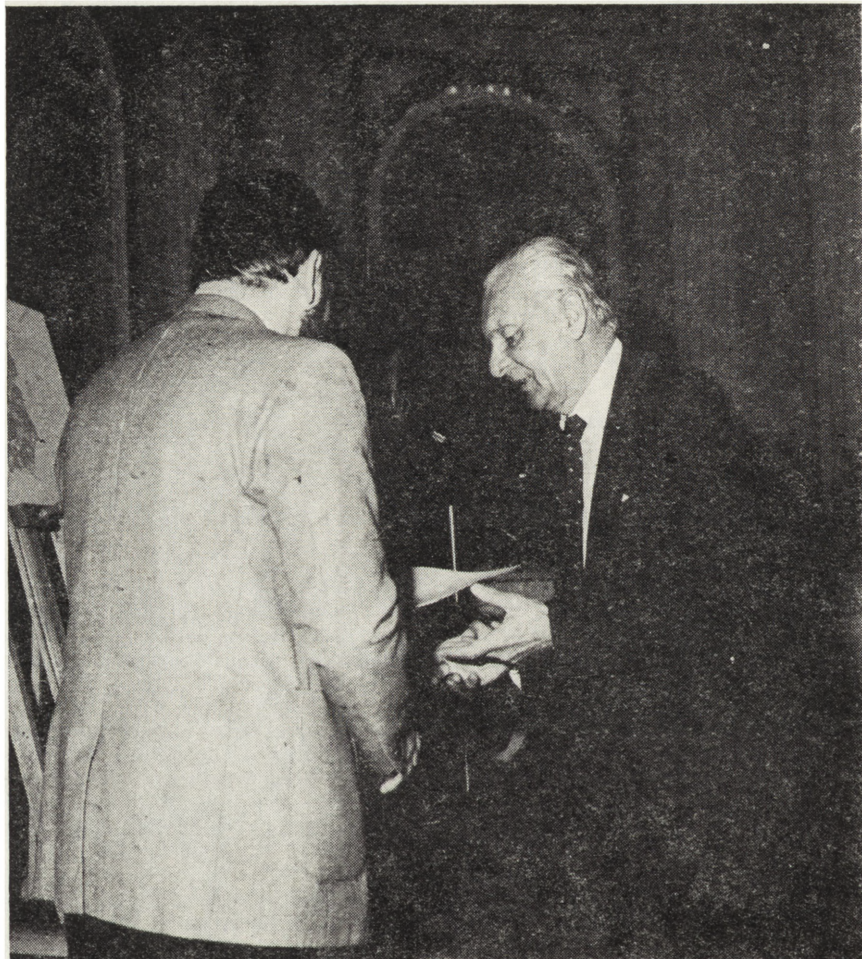
Doc. dr hab. Tadeusz Chrzanowski z Krakowa przedstawił 25 lat działalności Ośrodka Dokumentacji Zabytków przeplatając swą wypowiedź osobistymi wspomnieniami¹. Na zakończenie złożył gratulacje i życzył Ośrodkowi, aby wreszcie otrzymał odpowiedni lokal, aby „krzywa” wydawnictw Ośrodka ciągle zwyżkowała, a zespół pracowników był zawsze tak sympatyczny, jak dotąd.

¹ Referaty wygłoszone w czasie sesji zostaną opublikowane w następnym numerze „Ochrony zabytków”.

W miejsce zapowiedzianego referatu doc. dr hab. Jerzego Łozińskiego, który nie mógł przybyć na sesję, stan prac nad *Katalogiem zabytków sztuki w Polsce* przedstawił dr Jakub Pokora, pracownik Instytutu Sztuki PAN, niegdyś również pracownik Ośrodka Dokumentacji Zabytków. Po referacie zabrał głos doc. dr Bohdan Rymaszewski, który z ramienia Rady Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa URM

wręczył dyrektorowi Ośrodka, prof. dr W. Kalinowskiemu, dyplom i Złoty Medal „Za opiekę nad miejscami pamięci narodowej” w uznaniu zasług Ośrodka w zakresie dokumentacyjnym.

Prof. dr Jan Pazdur omówił w swym referacie założenia do *Katalogu zabytków techniki w Polsce* akcentując aspekty historyczne gospodarki kraju rzutujące na rozwój postępu technicznego. Podkreślił, że w latach 1958–

1. Mgr Tadeusz Zielniewicz wręcza prof. dr Wojciechowi Kalinowskiemu pismo ministra kultury i sztuki, prof. dr Aleksandra Krawczuka

2. Uczestnicy jubileuszowej sesji

–1979 ukazało się 20 zeszytów *Katalogu zabytków budownictwa przemysłowego w Polsce*, pozostawiając omówienie stanu ewidencji mgr Krystynie Rosińskiej.

Dr Janusz Stępkowski z Zespołu Ekspertów Międzyresortowej Komisji ds. Rewaloryzacji Miast i Zespołów Starych omówił stan dokumentacji miast i stan ich waloryzacji.

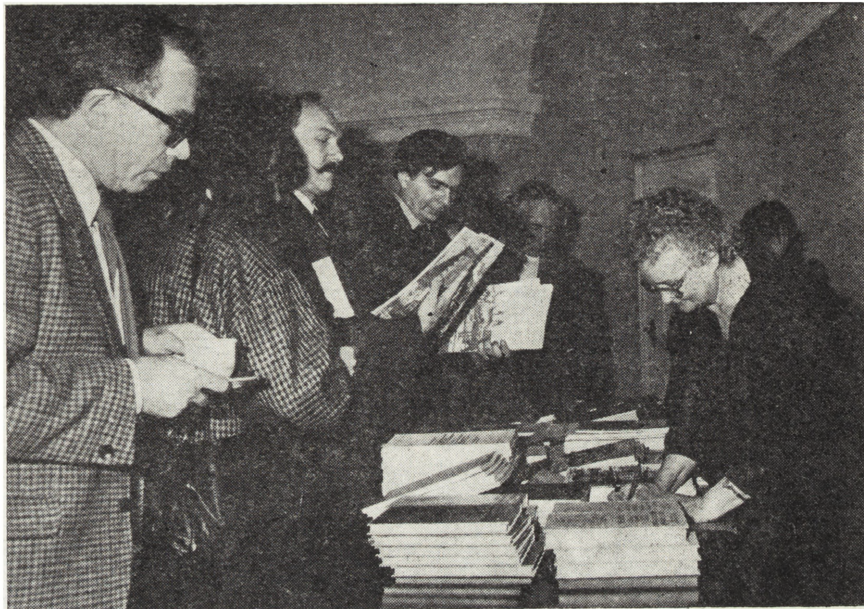
Stan i zaawansowanie prac dokumentacyjnych i ewidencyjnych zabytkowych zespołów zieleni oraz cmentarzy przedstawił w komunikacie mgr Andrzej Michałowski, dyrektor Zarządu Ochrony i Konserwacji Zespołów Pałacowo-Ogrodowych w Warszawie.

Stan ewidencji zabytków techniki nakreśliła w swej wypowiedzi uzupełniającej referat prof. J. Pazdura – mgr Krystyna Rosińska. Sesję podsumował referat mgr Marka Konopki, wicedyrektora Ośrodka, omawiający ewidencję zabytków – metody, zasoby i zakres obecnych prac prowadzonych przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków.

Do zadań Ośrodka należy przede wszystkim: opracowywanie metodologicznych podstaw ewidencji i dokumentacji dóbr kultury oraz nadzór nad stosowaniem opracowanych metod; nadzór i koordynacja działalności wszystkich jednostek organizacyjnych w zakresie materiałów dla centralnej ewidencji zabytków; inicjowanie i prowadzenie prac badawczo-dokumentacyjnych dotyczących konserwatorstwa i muzealnictwa; gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i udostępnianie dokumentacji zabytków oraz udzielanie w tym zakresie informacji zainteresowanym organom, instytucjom i osobom; upowszechnianie i popularyzowanie metod dokumentacji zabytków i muzealnictwa; prowadzenie działalności wydawniczej w zakresie dokumentacji zabytków, ochrony dóbr kultury i muzealnictwa; współpraca z krajowymi i zagranicznymi instytucjami zajmującymi się problematyką dotyczącą ochrony dóbr kultury.

Ewidencją objęto dobra kultury w Polsce, a w szczególności: zabytkowe układy przestrzenne miast i wsi, zabytki architektury i budownictwa, zabytki techniki, parki, cmentarze, stanowiska archeologiczne, ruchome zabytki sztuki. W tym zakresie Ośrodek współpracuje z biurami (ośrodkami) badań i

dokumentacji zabytków, powołanymi przy wojewódzkich konserwatorach zabytków, które wykonują i gromadzą ewidencję na własnych terenach. Ośrodek współpracuje ze wszystkimi instytucjami i organizacjami zajmującymi się ochroną zabytków. Od 1976 r. część zadań Ośrodka prowadzona jest w ramach międzyresortowego programu PAN *Pomniki kultury źródłem świadomości narodu*. Ogółem Ośrodek finansuje blisko 50% prac ewidencyjnych dóbr kultury w Polsce.

3. Stoisko z wydawnictwami ODZ cieszyło się dużym zainteresowaniem

(wszystkie zdjęcia – Z. Dubiel)

Gromadzenie dokumentacji i ewidencji to drugi, ważny cel Ośrodka. Do zbiorów należy zaliczyć: dokumentacje zabytkowych zespołów urbanistycznych miast, karty ewidencyjne architektury i budownictwa, teczki ewidencji Archeologiczne Zdjęcie Polski, karty ewidencyjne ruchomych zabytków sztuki oraz studia urbanistyczne i architektoniczne. Należy zaznaczyć, że ewidencję zabytkowych parków i cmentarzy jak dotąd wykonuje Zarząd Ochrony i Konserwacji Zespołów Pałacowo-Ogrodowych

w Warszawie. W wielu zakresach Ośrodek gromadzi jedynie informacje o istnieniu dokumentacji lub działalności związanej z zabytkami, np. zbieranie danych o działalności muzeów, przygotowywanie bibliografii wydawnictw muzealnych itp. Inną formą przetwarzania informacji jest system komputerowy obejmujący na razie zabytki ruchome znajdujące się poza muzeami. Ośrodek gromadzi również archiwalia, książki, zdjęcia, przezrocza, dokumentacje prac badawczych itp. Zbiory są

opracowywane i udostępniane. Ośrodek wydaje serie książkowe, czasopisma, prace monograficzne, foldery i informatory z zakresu ochrony zabytków i muzealnictwa dla potrzeb służby konserwatorskiej i muzealnej. Upowszechnianiem wiedzy zajmuje się Ośrodek poprzez organizowanie szkoleń, sesji naukowych oraz udział w organizowanych przez inne ośrodki w kraju.

Marian Paździor

POLSKO-ALGIERSKA MISJA ARCHEOLOGICZNO-KONSERWATORSKA

Algieria należy do tych krajów, w których po uzyskaniu niepodległości sprawnie poszukiwania korzeni państwowości i śladów dawnej świetności w ramach „świata islamskiego” nadano duże znaczenie. Podjęta w tym kierunku działalność młodej władzy przyjęła wyraźne zabarwienie polityczne, w celu wyeksponowania okresów historycznych, ignorowanych – jej zdaniem – przez kolonizatorów francuskich. Działalność promocyjna skupiła się wokół dwóch problemów: początków islamu w Magrebie, okresu Zirydów i Hammadydów (VII–XII w.) oraz okresu walk z najeżdżącą w wieku XIX. Historia tych okresów jest dziś przedmiotem wnikli-

wych studiów, podejmowanych przez badaczy algierskich. Liczne publikacje, ukazujące się głównie w języku arabskim, wnoszą sporo informacji, poszerzających dotychczasową wiedzę¹. Zainteresowania historyi Hammadydów zrodziły potrzebę ochrony pozostałości ich kultury materialnej, a szczególnie zabezpieczenia i restauracji zabytków architektury, wśród których najciekawszym zespołem jest niewątpliwie miasto-twierdza Kalá Beni Hamad. Założone w Górach Hodna (Dżebel Maadid) w 1007 r. przez Hammada, żyło 150 lat. Opustoszałe i zniszczone w połowie XII w., nigdy nie zostało odbudowane.

¹ Do ważniejszych publikacji badaczy europejskich należą: G. Marçais, *Recherches d'archeologie musulmane*, *Achir*. Revue Africaine, 1922; E. F. Gautier, *Le passé de l'Afrique du Nord*. Paris 1937; K. A. C. Creswell, *Early Muslim Architecture, Umayyads, early Abbasids and Tulunids*. Oxford 1952; G. Marçais, *L'architecture musulmane d'Occident*. Paris 1954; Ch. A. Julien, *Historie de l'Afrique du Nord*. Paris 1961; H. R. Idris, *La Berbérie Orientale sous les Zirides*. Paris 1962; L. Golvin, *Le Maghrib Central à l'époque des Zirides*. Paris 1957.